

FIGYELŐ
SZOLGÁLAT

Ebben a rovatban folyamatosan közöljük a külföldi szaklapok műszaki könyvtárakat érdeklő folyóiratcikkeit, továbbá a könyvtártudományi és dokumentációval foglalkozó szakkönyvek ismertetését.

..!

K Ö N Y V S Z E M L E

17/K

608.1
347.771/100/

A szabadalmak szerepe a technológia átadásában a fejlődő országok részére. - /The role of patents in the transfer of technology to developing countries./ Report of the Secretary-General. New York, 1964. U.N. V, 95 p. /United Nations, Department of Economic and Social Affairs/

Az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésének 1713/XVI/ sz. határozata szerint "az alkalmazott tudomány és technológia ismereteinek elterjesztése lényeges feltétele annak, hogy meggyorsítsuk a fejlődésben elmaradt országok gazdasági fejlesztését és növeljük a gazdaságilag elmaradt országok termelékenységét".

Ehhez a határozathoz kapcsolódik az a vizsgálat, amely a szabadalmak szerepével foglalkozott abból a szempontból, hogy milyen mértékben mozdíthatják elő a gazdaságilag elmaradt országok fejlődését. Ennek a vizsgálatnak részletes eredményeit tartalmazza a fenti című jelentés.

A jelentés két fő részre oszlik. Az első rész a szabadalmi rendszerek fontosabb jellegzetességeit tárgyalja; foglalkozik a szabadalmi törvényhozással, a nemzetközi szabadalmi kapcsolatokkal, a szabadalmak megadásának kormányzati szabályozásával. A második fő rész a szabadalmak hatását vizsgálja a fejlődésben elmaradt országok gazdasági életében; meghatározza a szabadalmak szerepét a technológiák átadásában, terjesztésében, a szabadalmazott gyártmányok termelésében, és vizsgálja a szabadalmazott eljárások használatát a fejlődő országokban.

A függelék közli többek között az 1713/XVI/ sz. határozat szövegét, a vizsgálatához kapcsolódó kérdőívet, azoknak a kormány- to-

vább kormányközi és nem kormányzati szervezeteknek jegyzékét, amelyek a kérdőívre válaszoltak, szinoptikus táblázatot a fontosabb országok szabadalmi törvényhozására vonatkozó adatokról, továbbá 38 országban /köztük Magyarországon/ 1957-61.között alkalmazott, illetve megadott hazai és külföldi szabadalmak adatait.

/Gy.P./

18/K

651.926:658.11/71+73/:5/6

Fordítók és fordítások: tudományos és műszaki szolgálatok és források. - /Translators and Translations: services and sources in science and technology/ 2. kiad.-KAISER, F.E.-New York, 1965. Special Libraries Association, 214 p.

Az amerikai és kanadai műszaki és tudományos fordítók és fordító irodák jegyzéke. A kiadvány négy fejezetre tagolódik. Az első fejezetben közel 500 magánfordító szerepel. Adatok: Név, cím, anyanyelv, iskolai végzettség, foglalkozás, vállalt nyelvek és tárgykörök. A második fejezet kb. 90 kereskedelmi fordító irodát sorol fel, amelyek megrendelésre vállalják a fordítások készítését. Adatok: cég neve, címe, alkalmazott fordítók száma és végzettsége, nyelvek és tárgykörök. A harmadik fejezet 340 hivatalos fordító iroda, dokumentációs központ, könyvtár és egyéb intézet nevét közli, amelyek nemcsak megrendelés alapján, hanem saját kezdeményezéséből is megjelentetnek fordításokat különféle kiadványok formájában. Adatok: intézet neve és címe, kiadványtípus, nyelvek és tárgykörök. A negyedik fejezet kb. 160 fordítási szakbibliográfiát és kb. 40 fordítási általános bibliográfiát sorol fel. Adatok: kiadvány neve, kiadó intézet neve és címe, tárgykörök, nyelvek, kiadvány rövid ismertetése. A kötet végén nyelvi, tárgykör szerinti, földrajzi és kiadványtípus szerinti index található.

/S.Gy./

19/K

659.25:019.141.2/05/

Kiválasztott referáló szolgáltatások fedése tanulmányonként. - /Article-by-article coverage of selected abstracting services/ - GARFIELD, E. - SHER, I.H. - Institute for Scientific Information, Philadelphia, Pa. 1964. 128 p.

Az Institute for Scientific Information 1963.július 1-től 1964. október 31-ig hatalmas méretű vizsgálatot folytatott négy közismert referáló lapban feldolgozott szakirodalmi anyagra vonatkozólag. A referáló lapok a következők voltak: Biological Abstracts, Chemical Abstracts, Index Chemicus, Physics Abstracts. A vizsgálat továbbá felölelte ezek tartalmának összevetését a Science Citation Index tartalmával. A vizsgálat anyagát a kijelölt szakterületnek az 1961. év folyamán megjelent tanulmányai, illetve e tanulmányoknak az említett négy referáló lapban 1961. január és 1963. szeptember között megjelent referátumai, továbbá a tanulmányoknak a Science Citation Index 1961. évi gyűjteményében szereplő tételei képezték. A munka méretei-

re jellemző, hogy a vizsgálat alapanyagát képező tanulmány-, illetve referátum-mennyiség megállapítása céljából a fentemlített referálólapoknak, valamint továbbiaknak /mint Nuclear Science Abstracts, Excerpta Medica, Psychological Abstracts, Mathematical Reviews, stb./ több mint 800 000 referátumát kellett átnézni. E hatalmas referátum-tömeg átvizsgálásának eredményeképpen megállapították, hogy a kijelölt szakterületen az 1961. évben 109 705 tanulmányt tettek közzé, melyek 658 folyóiratban jelentek meg.

A 109 000 tanulmányból 102 000 szerepelt a Science Citation Index 1961-es gyűjteményében. Ez a 102 000 tanulmány 613 folyóiratból származott.

A 109 705 tanulmányról a négy vizsgált referálólapban összesen 99 682 referátum jelent meg ilyen megoszlásban:

Biological Abstracts	33 988
Chemical Abstracts	45 960
Index Chemicus	8 080
Physics Abstracts	11 654

A 99 682 referátumból 70 355 volt egyedi, ami azt mutatja, hogy a terület szakirodalmi termésének 64 %-át referálták a négy referálólap valamelyikében.

A négy referálólapban összesen 29 327 átfedéssel referátum jelent meg. A referálás redundanciája tehát $99\,682/70\,355 = 1.42$. A vizsgálat pontos számadatokat szolgáltatott az egyes referálólapok közötti átfedési viszonyokra is. Legnagyobb az átfedés a Biological Abstracts és a Chemical Abstracts között: mindkettőben 13 875 tanulmány szerepel. Érthetően nagy az átfedés a Chemical Abstracts és az Index Chemicus között is: 6940. Legcsekélyebb az Index Chemicus és Physics Abstracts között: egyetlen közös tételt találtak. Vizsgálták a hármas átfedéseket is. Ez a Biological Abstracts, a Chemical Abstracts és az Index Chemicus között volt a legnagyobb, 509 tétellel. A többi hármas csoportosításokban egészen jelentéktelen. Négyes átfedést pedig nem találtak, azaz egyetlen olyan tanulmány sem akadt, amely a vizsgált referálólapok mindegyikében szerepelt volna.

A vizsgálat kimutatta, hogy a szakterület irodalmi termésének elég tetemes mennyisége - 39 350 tanulmány - a publikálás évét követő 19 hónap során nem került referálásra. A 36 %-os kimaradás meglepő adat volt.

Kiderült, hogy a nem referált anyagnak csupán 5.6 %-a /6093 tanulmány/ származik olyan 80 folyóiratból, melyeket egyáltalában nem referálnak.

Pontos adatokat szolgáltatott a vizsgálat az egyes referálólapok ismételt referálásairól is. Számuk elenyészően csekély az Index Chemicusban, elég magas a Chemical Abstracts-ban: 334 eset.

Különösen figyelemre méltó eredményeket hozott az átfutási időre vonatkozó vizsgálat. A tanulmányok megjelenése és referátumaiknak megjelenése között eltelt idő átlaga hetekben számítva:

Biological Abstracts	31.2
Chemical Abstracts	26.8
Index Chemicus	7.9
Physics Abstracts	21.1

Ezek a vizsgálat eredményének lényegesebb összefoglaló adatai. A beszámoló jelentéshez csatlakozó függelékek közlik a részletes adattáblázatokat.

Az adatok feldolgozását, kiértékelését, a táblázatok összeállítását elektronikus számítógéppel végeztették. Ilyen berendezés nélkül nem lett volna lehetséges megbirkózni az óriási adattömeggel.

A vizsgálat költségeit 120 000 \$ juttatással a National Science Foundation fedezte.

/O.G./

POLYÓIRATSZEMLE

339

001.18:65.011.56

A technikatörténeti információk feldolgozásának gépi módszerei. - /O masinnüh metodah pererabotki isztoriko-tehnicceszkoj informacii/ - DOBROV, G.M. - Naucsno-Tehnicceszka Informacija, 1966.1.sz. jan. p. 36-39.

A technikatörténet területén dolgozó tudományos kutató számos jellemző akadályal találja magát szemben. Munkája három szakaszra osztható: a/ információk gyűjtése a multbeli tapasztalatokról; b/ ez információk feldolgozása; c/ következtetések az átvizsgált információk alapján. Az alkotó tudományos munka a feldolgozás 3 szakasza folyamán mintegy 10 %-ot tesz ki, amit az a körülmény idéz elő elsősorban, hogy a kutató tevékenysége folyamán publikált és nem közzétett információk óriási tömegével találja magát szemben. Az alkotó munka arányának növelése céljából a kutatónak meg kell hosszabbítania a feldolgozás időtartamát és szűkíteni kell a területet. E helyzet megoldásának egyik leghatékonyabb módja az információ-feldolgozás új műszaki eszközeinek alkalmazása. A műszaki és természettudományok történetének területén működő tudós számára különleges fontosságú a multban megvalósult műszaki eszmékre vonatkozó információk visszakeresése. E célra jó eredménnyel használhatók a peremlyuk-kártyák, gépi lyukkártyák és az elektronikus számítógépek. Gyakorlati szempontból fontos annak a közös vonásnak megállapítása, amely a technikatörténeti feladatok elemzése és a tájékoztatási, valamint szabadalmi szolgálat között fennáll.

/P.S./

340

001.4

Tudományos és műszaki szakkifejezésekkel szemben támasztott követelmények. - /Trebovanija, prod'javljaemije k naucsnum i tehnicceszkim terminam/ - NATANSZON, E.A. - Naucsno-Tehnicceszka Informacija, 1966.1.sz. jan. p.23-25.

748